Eylül 1963 Sayı-3

Bu sayıda:

YURDUN SESİ

Aylık dergi

POLİTİKA

EKONOMİ

KÜLTÜR

SANAT VE KÜLTÜR HAREKETLERİ

● Büyük hikâyecimiz Sait Faik ölümününün dokuzuncu yıldönümünde de sanat çevrelerinde anıldı. Sait Faik'in insanseverliği, toplumculuğu, ezilen, acı çeken insanlardan yana, diktatörlere, zorbalara karşı olduğu belirtildi. Sait Faik, ekmeğini alınteriyle kazanan insanların dertlerini paylaşmış ve hikâyelerinde Burgaz balıkçılarını, Küçük-Pazar zanaatkârlarını ve liman işçilerini yaşatmıştır. „Sevmek, bir insanı sevmekle başlar her şey." Sait Faik'in hayat felsefesi bu cümlesiyle özetlenebilir. Büyük yazarımızın gelecek kuşaklara bıraktığı mirasın özeti de budur.

● İstanbul Belediyesi Şehir Operası 6 Temmuzla 15 Ağustos arasında Açık Hava Tiyatrosunda yaz temsilleri verdi. Madam Baterflay, Yarasa, Rigoletto gibi İstanbul halkının pek sevdiği operalar bu temsiller sırasında tekrarlandı.

● Ağaç işlemelerinde çok başarılı eserler vererek adını uluslararası sergilerde duyurmuş olan Lerzan Bengisu, Nüyork, Brüksel, Paris ve daha başka Avrupa şehirlerinde eserlerini sergiledikten sonra, bu yaz Orta Avrupa ve İtalyada da sergiler açtı. Özellikle Varşova, Prag ve Romada açtığı sergilerde önemli başarılar kazandı ve eleştirmecilerin ilgisini çekti.

● 1963 yılı sanat mevsiminde Kuzgun Acar, Sabri Berkel, Gencay gibi ressam, heykeltraş ve seramik sanatçılarımız yabancı ülkelerde önem libaşarılar kazandılar. Bu arada genç ressam Asuman Kılıc'ın İtalyada açtığı sergi de geniş ilgi gördü.

● Holivutta yerleşmiş olan Türk aktörü Feridun Çölgeçen, Verner Bros. Stüdyoları ile yeni bir anlaşma imzaladı. Çölgeçen, rejisör Artür Lübin idaresinde yeni bir film çevirecektir.

● Şair **Fazıl** Hüsnü Dağlarca 'nın Aksarayda yayınladığı „Karşı" adlı duvar dergisi halk arasında büyük bir ilgi uyandırdı. Dağlarca birçok bölgelerde buna benzer dergiler yayınlamak için davetler almaktadır.

● Şair A. Kadir' in Mevlâna tercümeleri geniş bir ilgi topladı. Bu şiirlerin birinci ve ikinci baskıları kısa zamanda tükendi. A. Kadir şimdi Ömer Hayyam'ı Türkçeye çevirmektedir.

● Bu yıl güz aylarında Brükselde yapılacak Dünya Halk Şairleri toplantısına Türkiyemizi temsil etmek üzere Diyarbakırlı halk şairimiz İhsani davet edilmiştir. Sazında ve şiirinde sürekli bir arayış içinde olan, „meğer bunca yıldır aradığım insanın kendisiymiş" diyen ve harbi lânetliyen, barışı öven şiirleriyle tanınan İhsani' nin, Brükselde memleketimizi gerektiği gibi temsil edeceğine inanmaktayız.

● 65 Senatörümüz, yüzyılımızın en büyük halk şairi olarak değerlendirdikleri Âşık Veysel'e, Türk milletine ve insanlığa yaptığı hizmetlerden dolayı 500 lira maaş bağlanması için Cumhuriyet Senatosuna bir teklif sunmuşlardır. Kamu oyunun desteklediği bu teklif kanunlaştığı takdirde, yurdumuzda ilk defa olarak bir şaire vatanî hizmet tertibinden aylık bağlanmış olacaktır.

Kısmi deneme yasağı anlaşması halkların büyük bir başarısıdır

Küba buhranı günlerinde nükleer bir harp tehlikesi kapımızın önüne gelmişti. İki saat içinde kül olabilirdik. Bu kâbus herkese, devlet adamlarına da, dünyayı bir nükleer harpten kurtarmak, barışa giden yolu aramak lüzumunu hissettirdi.

Moskovada üç devlet arasında imzalanan kısmi deneme yasağı anlaşması, bu kâbusun yok edilmesine doğru atılmış bir adımdır. Bu adım, kolay atılmadı. Dünya barış savaşçıları, harple barış arasında çalkanan insanlığı nükleer bombaların alevinden kurtarmak için 17 yıl amansız savaştılar. Hiç çekinmeden diyebiliriz ki, Moskovada elde edilen başarıda gençliğin, aydınların, işçilerin, âlimlerin oynadığı rol yanında, devlet adamlarının oynadığı rol gölgede kalır. Devlet adamlarını bu adımı atmaya zorlıyan, dini, mezhebi, siyasi kanaati ayrı insanların harbe karşı, barış dâvası etrafında birleşmeleridir.

Havaları zehirliyen atom bulutlarının dağılması için, İngiliz parlâmentosunun mermer basamakları üstünde oturma grevi yapan 90 yaşındaki İngiliz Filozofu Bertrand Russel'ı insanlık unutmıyacaktır. Fransız âlimi Jolio Curi'lerin, İngiliz Profesörü Bernal' lerin, Amerikan âlimi Pauling' lerin yılmaz savaşı bugünkü başarının temelini atmıştır. Londradan Tokyoya, Pasifikten Akdenize, bütün kıtaların insanlarını içine alan barış savaşı harp kundakçılarının kolunu bükmeğe muktedir olduğunu ispat etmiştir. Her tarafta polâris denizaltılarına karşı, nükleer denemelerin, silâhlanma yarışının durdurulması için gösteri yürüyüşü yapan gençlerin, işçilerin, kadın erkek bütün harp düşmanlarının bu başarıda payı vardır.

Bunların yanında milletlerarası işçi teşkilâtlarının da payı büyüktür. Dünya işçilerini barış dâvası etrafında birleşmeğe, hükümetler üzerinde baskı yapmağa zorlıyan kuvvetler arasında sendikaların, işçi teşkilâtlarının yıllardan beri yürüttüğü savaş bugün ilk meyvasını vermiştir. Dünya Sendikalar Birliği, Hür Sendikalar Federasyonu, her memleketin kendi sendika federasyonları büyük bir dayanışma ile, gençlik arasında, fabrikalarda, halk arasında teşkilâtlar kurmuş, gösteri yürüyüşleriyle, grevlerle, yayınladıkları barış dergileriyle nükleer harbin önlenmesi, genel silâhsızlanmaya gidilmesi için savaşmışlardır.

Memleketimizde bu ölçüde bir savaşın niçin yürütülemediğini düşünürsek, bunun suçu ne işçilerin, ne gençlerin, ne de aydınlarındır. İdareci çevreler yürüttükleri harpçı politika ile yurdumuzda barışın savunulmasını suç say-

dılar. Bu durumda bizde barış savaşı gelişemedi. Fakat şimdi Moskovada elde edilen başarı, dünya ölçüsünde barış savaşına daha büyük bir hız verecektir. Atmosferde, uzayda, su altında nükleer denemeler yasak edildi. Amma yeraltı denemeleri durdurulmadı. Atom bombaları stokları, bu bombalara sahip devletlerin depolarında yatıyor. İnsanlık henüz nükleer harp kâbusundan tamamen kurtulmuş sayılamaz. Barış savaşının bu kısmi deneme yasağıyla sağlanan başarısından sonra, ikinci safhada, bütün barış güçlerinin daha büyük bir azimle, enerjiyle savaşa atılmaları, depolarda istif edilen bombaların da yok edilmesi sonucunu verecektir. Bugünkü ve yarınki kuşaklar nükleer bir harbi önlemek için bizden çok daha büyük gayretler bekliyorlar.

Ayşe Eren

„Hükümdarların suçu hükmettikleri kimselere yüklenemez; hükümetler bazan haydut olabilirler, halk hiçbir zaman."

V. Hugo

Kadınlar Kongresinden izlenimler:

Barışçı anaların sesi

„Güneş daima parlıyacak
Gök daima mavi olacak,
Kimse annesiz kalmıyacak
Ben daima var olacağım."

24 Haziran 1963. Sovyet ülkesinin başşehri Moskova. Kocaman Kongre salonu, dünyanın dört bucağından gelmiş iki bin kadının bir ağızdan söylediği bu şarkıyla çınlıyor. Ben bu sürekli ve sağlam barış türküsünü dinliyor ve düşünüyorum. İşte Iraktan gelmiş, kocasını ve üç yaşındaki yavrusunu zalimlere kaptırmış gözü yaşlı bir ana bu türküyü söylüyor. Onun yanında Hollândalı bir kadın. Endonezyaya asker gönderilmesine karşı koyanlardan. Onun da yanında bir Türk anası. Belki de evlâtlarının Koreye gönderilmesine karşı koyanlardan. Kürsüde Güney Afrikalı bir delege kadın, memleketinde çocukların ne kötü şartlar içinde çalışmak zorunda bırakıldığını ağlıya ağlıya anlatıyor. Düşünüyorum. Evsiz barksız, okulsuz, hastanesiz, doktorsuz, ebesiz, ilâçsız, sürünerek yaşamağa çalışan ve kırk yıllığına misafir geldikleri yaşanası dünyamızdan doğru dürüst bir ak gün görmeden göçüp giden anaları düşünüyorum. Kocaman salonu dolduran iki bin kadının sırayla kürsüye çıkıp yaptıkları konuşmaları dinliyorum. Yedi iklim, dört bucaktan gelen bu anaları dinlerken, artık etrafında seksen dakikada dönülecek kadar küçülen dünyamızı ve bu dünyada yaşıyan yüz milyonlarca insanın dertlerinin ve umutlarının birbirine ne kadar benzediğini hayretle görüyorum. Bu barış kürsüsünde meselâ bir Mısırlı, bir Hintli, bir İspanyol, bir İtalyan, bir Türk kadını, hespi benzer dert ve sevinçleri ayni dilden konuşuyorlar. Bu dil barış dilidir.

Kongrenin ikinci günü Küba delegesi söz aldı. Bu uzun saçlı, esmer kadın bütün dünyadaki çocukların sağlık ve eğitimi üstüne etraflı bir rapor verdi Aynı zamanda dünya kadınlarının ortak dertlerini ve isteklerini dile getiren bu rapor, bugün ekonomi bakımından en gelişmiş ülkelerde olsun, geri kalmış ülkelerde olsun, okuma çağındaki milyonlarca çocuğun okulsuzluk ve öğretmensizlik yüzünden sokakta kaldığını anlatıyordu. Okul dışı kalan veya okula gidebildikleri halde ailelerinin fakirliği yüzünden öğrenimlerini yarıda bırakan çoğunluğun çalışmağa mecbur kaldıklarını, hükümetlerden ilgi görmediklerini rakamlarla, yerleri ve isimleriyle, birer birer ortaya koyuyor ve diyordu ki: „Milyonlarca ana-baba soruyor: Bu gidişe son vermek için ne yapmalı?" Kübalı delegenin bu sorusuna, 72 dilde konuşan iki bin kadın, insan aklının en akıllı cevabını verdi. Bu cevap dört kelimelik, kısa ve kesin: Silâhlanma yarışına son verilmeli!

İlk bakışta, silâhlanma yarışı ile okulsuzluk veya doktorsuzluğun ne ilgisi var gibi gelebilir insana. Ama bu cevap tam yerine oturtulmuş bir köşetaşı gibi sağlam. Bu cevabın ileri sürdüğü isteğin akıllı gerekçesi de şu: Bugün dünyadaki bütün devletler insanoğlunu öldürmekten, onun yaptığını yıkmaktan başka bir işe yaramıyan silâhlara yılda 120 milyar dolar para harcıyorlar. Bu kadar para kimin cebinden çıkıyor ve kimin nafakasından kesilerek toplanıyor? Senin, benim, hepimizin, yani beş kıtada yüz milyonlarca emekçinin cebinden, halkların sofrasından. İşte çağımızda yarım milyar insanın aç, bir milyarın yarı aç, yine bir o kadar çocuğun çoğunun aç, okulsuz, hastanesiz olmasının ana sebeplerinden biri ve başlıcası bu 120 milyar doların silâhlanmaya harcanmasıdır.

Ben de Kongredeki iki bin kadınla beraber böyle düşünüyorum ve diyorum ki, bu 120 milyar dolarlık silâhlanma masrafından, meselâ, Türkiye gibi fakir bir ülkeye 2 milyar liradan fazla bir yük düşüyor. Yani Türkiye gücüne ve ihtiyacına göre bir ordu beslemekle yetinebilse, bu iki milyar liranın çoğunu tasarruf edebilir, halktan vergi olarak toplanan bu parayı fabrikalar, konutlar, okullar, hastaneler, santraller yapmağa harcıyabilir, yani yatırımlar yoluyla halkın sofrasına koyabilir. Bence bugün yalnız Türkiyede değil, bütün benzer memleketlerde en büyük işimiz ve ödevimiz, milli gelir ve bütçelerin aslan payını yutan bu milyarları silâh fabrikatörlerine kaptırmamaktır.

Gözlemci

„Cumhuriyet fikir serbestliği taraftarıdır. Samimi ve meşru olmak şartiyle her fikre hürmet ederiz. Her kanaat bizce muhteremdir."

Atatürk

Grev ve sendikalar kanunları neler getirdi?

Yazımıza bir soru ile başlıyacağız. Son emek kanunlariyle işçilerimizin elde ettikleri haklar, özellikle grev hakkı baştakiler tarafından verilmiş bir cemile midir, yoksa emekçilerimiz kendi gayretleri ve savaşlariyle mi bu hakları elde etmişlerdir? Çalışma Bakanı Bülent Ecevit ve daha başka resmi şahıslar,

fırsat düştükçe, grev hakkının hükümet tarafından verildiği fikrini savundular. Oysa durum bunun tamamen aksidir. İşçilerimizin büyük babaları, ta Abdülhamit devrinde grev hakkı için savaşmışlardır. Türkiye işçi hareketi tarihi bunu gösteriyor. Bu mücadele Meşrutiyet devrinde daha geniş ölçüde devam ediyor. Cumhuriyette daha da hızlanıyor. Fakat İkinci Dünya Harbinden sonra öylesine dal budak salıyor ki, DP. kurucuları o zaman grev hakkını programlarına almayı oy avcılığı alanında iyi bir yatırım sayıyorlar. DP-nin yurda hâkim olduğu devirde işçi ve sendikacılarımızın, halkçı aydınlarımızın, fabrikalarda, basında, işçi toplantılarında grev hakkı uğrundaki savaşları daha da genişliyor. C. H. P. önderleri daha muhalefet yıllarında halktan gelen bu baskıyı gözönünde tutarak grev hakkını İlk Hedefler Beyannamesine almışlardı. Yeni Anayasa tasarısını hazırlıyanlar, emekçilerimizin günlük savaş konusu haline gelmiş olan grev hakkını bu tasarıya alıp emekçi halkın isteğini yerine getirmeyi doğru buldular. Bu şartlar altında grev hakkının özel bir kanunla tanınması kaçınılmazdı. Demek oluyor ki, bu hak verilmiş değil, alınmıştır.

Grev kanununun getirdiği özelliklerin başında, işçilerimize haklarını savaşla koparıp alabilecekleri güvenini vermesi gelir. Bu güven işçilerimizi yeni yeni başarılara ulaştıracak, onlara yeni yeni haklar sağlıyacak bir kuvvettir. Şimdi işçilerimiz bu kanuni grev hakkına dayanarak, sermayecilerin haksızlıklarına, sonsuz sömürme isteklerine karşı daha güçlü olarak savaşabilecekler, yaşayışlarını az çok iyileştirmek imkânını bulabileceklerdir. Bu bakımdan, greve, işçinin ana haklarını elde etme vasıtası demek yerinde olur. Çünkü grev yardımiyle öteki haklar daha kolay elde edilmektedir.

Grev hakkını tanıyan kanunun bazı kusurları vardır. Meselâ birçok iş kollarındaki emekçiler bu haktan yoksun edilmişlerdir. Ne yapıp yapıp onlar için de bu hakkı kabul ettirmek gerek. Ondan sonra, hükümete, grevi geri bırakmak veya tamamen yasak etmek yetkileri verilmiştir. Bu da doğru değildir, grev hakkını kısıtlar. Patronlara Anayasanın tanımadığı lokavtı bir hak olarak vermesi de bu kanunun başlıca kusurlarındandır. Velhâsıl, kanunun bu ve benzeri kusurlarını düzeltmek gerekiyor. İşçilerimiz elde ettikleri grev ve öteki demokratik haklarla kanunun bu eksikliklerini tamamlıyacaklardır.

Sendikalar Kanununa gelince: Sendikacılarımızın, işçi teşkilâtlarını yabancı sermaye hizmetkârı partilerin etkisinden kurtarmak için uzun yıllardanberi gösterdikleri çaba bu kanunla ilk başarısını sağlamıştır. Böylece bağımsızlığı tanınan sendikalar, artık kendi faaliyetleri çerçevesi içinde siyasetle uğraşabileceklerdir. Bu olumlu yön, sendikaların savaş gücünü, dolayısiyle de işçilerimizin yararına olacak faaliyetlerinin etkisini artıracaktır. Ama aynı kanunla Çalışma Bakanlığına sendikaları mali bakımdan kontrol etme yetkisinin verilmesi, bu işçi teşekküllerinin bağımsızlığını büyük ölçüde zedeler. Çünkü malî gücü patronlarca da bilinecek olan sendikaları onların karşısında

---

„Halk bazan aldatılabilir, ama ancak bir zaman için; uzunca bir süre içinse halkın bir kısmı aldatılabilir. Ama bütün halk süresiz aldatılamaz."

Linkoln

---

güçsüzleştirir, zor duruma sokar. Sendikalar Kanunundaki bu kusurların giderilmesi de gerekiyor. Bunu sağlamak, kendi öz evlerine daha iyi bir çeki düzen vermek, herkesten evvel işçilerimizin ve sendikacılarımızın ödevidir.

M. Üsküdarlı

Dış borçlar hikâyesi

Bilindiği gibi, memleketimizde yabancı sermaye ve kredi ile kalkınma düşüncesi yıllardır tartışma konusudur. Hükümet sözcüleri olsun, partileri çeşitli politikacılar olsun, yaptıkları her konuşmada yabancı sermaye ve kredi ile plânlı kalkınmadan söz ederler.

Bu konu memleketimiz için yeni değildir. Osmanlı idarecileri dışarıdan ağır şartlarla kredi alarak borçlanmaya 1854 te başladılar. Bu borçlar 20 yıl içinde 5.3 milyar altın franga yükseldi. Ama kredi olarak alınan bu paraların bir frangı bile gerçek yatırımlara gitmemişti. Osmanlı Devleti bütçesinin yarısı dış borçların taksit ve faizlerine gidiyordu. Bu yüzden yeni yeni dış borçlara giriliyordu. Eninde sonunda Osmanlı devleti müflis bir duruma düştü. Alacaklılar paralarını toplıyabilmek için 1914 te adına Düyunu Umumiye denilen başbelâsını dayattılar.

Halkımız, bağımsızlıkla bağdaşmıyan bu kötü duruma Milli Kurtuluş Savaşı ile son verdi. Yabancı sermaye kapı dışarı edildi. Osmanlı idaresinden devralınan yarım milyarlık dış borcun ödenmesi yıllık taksitlere bağlandı. Ne yazık ki, yabancılara borç ödemenin acısı henüz unutulmadan, halkımız yeni borçların yükü altına sokuldu. Öyle ki, 1924 te devraldığımız borçlar son 15 yıl içinde 50 misline yükseldi. Sözün kısası, bu yabancı kredi ve borçların yıllık taksit ve faizleri, bir zamanlar Osmanlı bütçesinin yarısını yuttuğu gibi, Cumhuriyet devrinde de yıllık ihracatımızın yarısını yutar oldu. Dış borçların taksit ve faizlerini ödiyebilmek için, tıpkı Osmanlı hükümetleri gibi, bugünkü hükümetler de yeni yeni borçlara girme yolunu tuttular. Netekim, adına Konsorsiyum denen çağdaş Düyunu Umumiye'ye dahil devletlerden yeni yeni borçlar alınmaktadır. Bugün dış borçlarımızın hesabiyle meşgul olan yeni Düyunu Umumiye (Konsorsiyum), hükümetin bütün çabalarına rağmen, borçların yıllık taksit ve faizleri tutarı olan 220 milyon dolardan fazla kredi vermemeğe bakıyor. Çünkü yeni Düyunu Umumiyeciler, dış borçlarımızın, 29 milyon insanımızla bir yıl çalışıp yarattığımız 50 milyarlık bütün milli değer ve hizmetlerin yarısına yaklaştığını, devletin hızla iflâsa doğru gittiğini

---

„Bizim memleketimiz vâsidir, çok sây ve sermayeye ihtiyacımız vardır. Binaenaleyh, kanunlarımıza riayetkâr olmak şartiyle ecnebi sermayelerine lâzım gelen teminatı vermeğe hazırız. Fakat eskisi gibi değil. Filhakika, mâzide ve bilhassa Tanzimat Devrinden sonra, ecnebi sermayesi memlekette müstesna bir mevkie sahip oldu. Ilmî mânasiyle diybilirim ki, devlet ve hükümet ecnebi sermayesinin jandarmalığından başka bir şey yapmamıştır.“

Atatürk

---

görüyorlar. İflâsını beklediklerí bir hükümete de daha fazla para kaptırmıyorlar.

Atatürk, bundan kırk yıl önce, yabancı sermaye ve dış borçlara karşı son derece uyanık olmamızı öğütlemiş, bununla kalkınma olamıyacağını söylemişti. Bizim hükümetler Atatürk öldükten sonra onun bu haklı öğüdüne tamamen aykırı bir politika güttüler. Bu yüzden, işte kırk yıl sonra bugün yeniden milletçe Düyunu Umumiye belâsiyle karşı karşıya gelmiş bulunuyoruz.

A. Çelik

Bakır Alinin davetine dayanamadım. Hele yol parasının yarısı benden deyince, hafta sonu düzüldüm yola. Essen'e vardım. Bakır Ali arkadaşlarla garda karşıladı. Sarmaş dolaş olduk. Ali ille ,,Parka gidelim" diye tutturdu. Vardık gittik. Güzel bir park. Tabii, çimine oturulmaz, uzaktan bakacaksın. . . . Bereket, serin bir yer bulduk, sıralara iliştik. Geldin gittin, yaptın ettin derken, baktım Bakır Ali dalar dalar gider. ,,Ne o?" demeğe kalmadı, elini koynuna sokup bir zarf çıkarttı. İçinden mektubu çekerken bir gül yaprağı düştü. Aldım, ter kokar. Bakır Ali okudu, biz dinledik:

,,Ali oğul, Ali oğul. . . . Bizleri burada kodun gittin. . . . Koca anan ne eder demedin, gelin ağlar mı demedin. Günler geçmez oldu, ayları hiç sorma. Gelinin yükü ağırlaştı da ağırlaştı. Eli kulağında gayrı. Oğul, oğul, ben sana dediydim kasabadan kız alma deyi. Bak şimdi ağlar durur ,,ebesiz doğuramam" deyi. . . . Vardık Erganiye, kayınbabanın yanına gittik. Sana oradan yazıyoruz bunları. Sonra lâf etme, her bi şeyi bildiriyoruz. Hayatta bi sen varsın benim için, bi gelin, bi de yolcu. Emme şunu bil ki, Erganide ebe yok artık. Bicik vardı, o da göçtü. Gelin ağlar durur. Ebesiz kasaba olur mu deme, deme . . Gel de gör, olur mu olmaz mı? Hadi, gözlerinden öperim yavrum. Sen gene meraklanma . . ."

Bakır Ali genceciktir. İki kuruş toplarım diye geldi yabana. İlk yavrusunu bile ancak iki yıl sonra görecek . . .

İnşaatta Bakır Ali ile birlikte çalıştığını öğrendiğim Yavuz Usta:

,,Üzülme be delikanlı" dedi, ,,karı kısmı bu, bir güzel kurtulur ki yükünden, görmemişe döner de sana aslan gibi bir oğlan verir . . ."

Bakır Ali ses etmedi. Ailesini ne kadar sevdiğini bir ben bilirim. Memleketlim sayılır . . .

Yavuz Usta, Aliden cevap almayınca üstüne varmadı ve sanki sözü başka yana çevirmek istermiş gibi ,,Dinleyin kardeşimin yazdıklarını." dedi. Ve okumaya koyuldu:

,,Yavuz ağabey, ellerinden öper,s ağlığını sorup sual ederiz. Anamız babamız iyidirler. Benim çocuklar ellerinden öper. Konu komşu iyi diyelim iyi olsunlar. Senin zabın öküzü nihayet sattık. Pek bir şey geçmedi elimize . . . Ailen

iyidir. Çocuklar da . . . Meraklanma sakın . . . hastalık da insanlar için . . . çocuk bu, hastalanmaz olur mu ki . . .“

Yavuz bir ağırlaştı. Fakat hâlâ metindi. Devam etti:

„Senin küçük oğlan hasta. Diyarbakıra götürdük. Zabın öküzün parasını doktora yedirdik. Amma bir türlü ayaklanamıyor oğlan. Belden aşağısı tutmuyor. Doktor „Yalnız Diyarbakırın içinde böyle 20 kadar var.“ dedi. Çocuk felciymiş. „Aşısını zamanında yaptırmayınca böyle olur.“ dedi . . Pek bir çaresi de yokmuş. Aşısı da bulunamıyormuş. Aman doktor, zamanında neden söylemedin, babası yollardı dediysek de, ne fayda, o da nereden bilsin? . . Hani senin bildiğin o babacan doktor var ya, ona da gittik. O da aynı şeyleri dedi. Hem de „Memlekette bu çocuk fencinden 35 binden fazla dertli var.“ dedi. Yaban elden aşı getirtmek için hökümetin parası yokmuş . . . Sen gene üzülme agam, çocuk bu, hasta da olur, iyileşir de . . . Sonra belki de doktor anlamamıştır . . . Baki selâm . . .“

Sesi biraz daha ağırlaşan Yavuz Usta yavaşça yanımızdan kalktı. Bakır Ali hemen koşup serçe parmağından tuttu. Şehre düşmüş acemi kura erleri gibi sallana sallana uzaklaştılar . . .

Benimle Hamburg'tan Essen'e kadar gelen Manisalı üzümcü Sadık yere bir tütkürdükten sonra: „Hükümetin parası yokmuş“ dedi, „vardır, vardır, amma bizim çocuklara gelince kalmaz. Ulan köpek enceği mi bu? . . .“

Güvercin

Yurtta ve Dünyada

İşçi hareketleri

Yurtta:

— Adanada fırın işçileri, patronların haksız işten çıkarmalarına karşı grev ilân ettiler. Bir de protesto yürüyüşü tertiplediler. Polis yürüyüşe engel olmak istedi. Birçok işçiyi tutsak etti. Karakola götürülen işçiler dövüldü. Grevciler karakola giderek, polislerden, bu zorbalığa son verilmesini ve arkadaşlarının serbest bırakılmasını istediler. İşçileri döven polislere karşı hiçbir kanuni harekete geçilmedi. Dayağa karşı kendilerini koruyan işçilerse polise mukavemet iddiası ile mahkemeye verildi. Bu baskıya rağmen, Adana fırın işçileri grev hareketine devam ettiler.

— Yine Adanada Belediye Fen İşleri Müdürlüğü emrinde çalışan 107 inşaat işçisi oturma grevi yaptılar. Buna sebep, bu serviste ekip başı olan Mehmet Erdur'un işçilere karşı sert ve haksız davranışları idi. İşçiler Erdur'un değiştirilmesini istediler. Fen İşleri Müdürlüğü, Genel Hizmetler Sendikası eliyle yapılan bu başvurmaya kulak asmadığı için greve karar verildi. Grev, yeni çıkan, fakat daha uygulanmıyan Grev Kanununa göre yapıldı.

— İstanbulda Kuruçeşmede kurulu Güzel Boğaziçi Lâstik Fabrikası işçileri ücretlerini alamadıkları için işlerini bırakmışlardır. Patron Hamdi Özkayal sezonda fabrikayı kapatmıyacağına söz verdiği halde, lokavt ilân etmiştir. Lâstik-İş Sendikası olaya el koymuş ve patronu sözünü tutmağa zorlamıştır.

— Türkiye Ekmek Francela ve Unlu Mamulât Sanayii İşçileri Sendikası Genel Başkanı, fırın işçileri gündeliklerinin artırılmasını istemiştir. Genel Başkan bu isteği şu sebeplere göre ileri sürmektedir: Fırın patronları, işçi ücretlerini artıracakları gerekçesi ile ekmek fiyatlarına zam almışlardır. Buna rağmen, gündeliklerde her hangi bir değişiklik olmamıştır. Sendika Genel Başkanı fırın işçilerinin ücretleri artırılmazsa, Grev ve Lokavt Kanununun yürürlüğe girdiği ilk gün İstanbulda umumi bir greve gidileceğini açıklamıştır.

Dünyada:

— İspanyanın maden bölgesi Asturya'da 10 bine yakın maden işçisi Ağustos başlangıcında grev ilân etmişlerdir. Patronlar greve lokavtla cevap vermişler ve grev ilân edilen işletmelerdeki bütün işçilere yol vermişlerdir. Grevciler, işlerine son verilen bütün işçilerin tekrar işe alınmalarını ve toplu iş anlaşması imzalanmasını istemektedirler. Faşist Franko idaresi patronlardan yana çıkmakta ve onları işçi haklarını tanımamak yolunda bütün gayretiyle desteklemektedir. Frankonun yakın iş arkadaşlarından Amiral Karero Blanko, işçi haklarının tanınmıyacağını ilân etmiştir. Böylelikle, İspanyada emekçi halk yığınları ile Franko idaresi arasında yıllarca evvel başlamış olan savaş alttan alta devam ediyor demektir. Emekçi halkın bu savaşı, İspanyol aydınları, orta tabakalar, satılmamış sendikacılar, Sosyalist, Komünist partileri ve bütün öteki cumhuriyetçi ve demokratik akımlar, hattâ bazı papazlar tarafından desteklenmektedir.

— Fransada De Gol idaresi tarafından kamu kurumlarında çalışan işçilerin grev haklarına bazı kayıtlar konmak istenmesi, işçi ve sendikacılar arasında haklı bir galeyan uyandırdı. Hükümetin hazırladığı grev köstekleyici tasarı Fransız Meclisinde görüşülürken, işçi ve sendikacılar da protesto grevlerine başladılar. Demiryolu, Havagazı ve Elektrik, Hava Yolları, Kimya Sanayii ve daha başka iş kollarında işçiler yarım saatle üç saat arasında değişen döner grevlere başladılar. C. G. T. (Komünist eğilimli) C. F. T. C. (Katolik eğilimli) ve F. O. (Sosyalist eğilimli) sendika konfederasyonları, De Gol tasarısına karşı savaşı elbirliği ile yürütmektedirler. Tasarı Meclisten zayıf bir çoğunlukla ve De Golcü partinin gayretiyle geçti. Fakat Senatoda reddedildi. Sosyalistler, Komünistler ve daha bazı halkçı mebus ve senatörler tasarıya karşı oy kullandılar.

— Yine Fransada ticaret gemilerinde çalışan gemicilerin grevi işçiler yararına bir uzlaşma ile sona erdi. İşçiler gündeliklerine % 8 zam yapılmasını, iş şartlarının düzeltilmesini, primlerin de yükseltilmesini istiyorlardı. Patronlar yalnız % 5 zam yapmayı kabul ettiler. Bunun üzerine grev ilân edildi. Fransanın kıtalararası deniz ulaştırması sekteye uğradı. İşin çıkar tarafı olmadığını gören gemi armatörleri işçi isteklerinin çoğunu kabul etmek zorunda kaldılar ve sendika temsilcileri ile armatör mümessilleri arasında bir uzlaşma imzalandı.

— Amerikada demiryolu şirketlerinin işçi ve memur kadrolarında geniş bir tasfiyeye gitmek istkelerini açığa vurmaları işçi ve sendikacıların mukavemetiyle karşılandı. Demiryolu işçileri sendikası, şirketlere ihtarda bulunarak tasfiye yoluna gidildiği takdirde, 11 Temmuz günü genel grev ilân edileceğini bildirdi. Sendikaların bu ihtarı tesirini hemen gösterdi. Amerika Cumhurbaşkanı Kenedi müdahale etmek ve bir arabulucu Komisyon kurmak zorunda kaldı.

Basından yapraklar

Ulus'tan:

Tedbir

A. P. idarecileri gruplarına bir muhtıra sunup şöyle nasihatte bulunmuşlar:

„Şahsi fikir serdetmekten kaçının, hep koro halinde konuşmaya bakın."

Anlaşılan birbirini takip eden hakaret dâvalarından sonra böyle bir tedbire ihtiyaç duydular. Mevcudiyetleri bilinsin, fakat ne dedikleri pek anlaşılmasın istiyorlar.

*

Hareket' ten:

Haşereler

Meclisi haşereler istilâ etmiş, duyduk
İmha edilecekmiş yakında biçareler.
Oysa, korumalıdır bu küçük cinslerini
Partileri dolduran o büyük haşereler.

*

Milliyet' ten:

Dalgınlık

İstanbul milletvekillerinden Reşit Ülker, daha önce kaldırıldığından habersiz olduğu bir kanunun kaldırılmasını teklif etmiş, teklif de Mecliste kabul edilmişti.

Bu konuda, Ülker, gazetemize şu demeci vermiştir:

— „Evet olay doğrudur. Hatırlıyamadık. Amma şunu da söyliyeyim ki, Anayasaya aykırı kanunlar üzerinde titizlikle durduğumuz bu olayla ortaya çıkmıştır. Anayasaya aykırı kanunu iki kere kaldırmış olduk."

İnsanın:

— Nâmevcut kanunları iki kere kaldıracağınıza, mevcutları bir kere kaldırsanız, daha iyi olmaz mı? diyesi geliyor.

*

Milliyet' ten:

Vız

Allah nazardan saklasın, dış ticaretimiz geliştikçe gelişiyor.

Salyangozdan kaplumbağaya, kurbağadan solucana kadar ihraç etmediğimiz börtü böcek kalmadı.

Şu yaz aylarında rahat yaşamamız için darısı sivrisineklerle kara sineklerin başına . . .

*

Akşam' dan:

Yabancı dostlar

Dikkat ediyor musunuz? Yabancı uzmanlar ve hele hele yabancı politikacılar, hemen hemen hep aynı nasihatte bulunuyorlar:

— Aman dostlar, bilirsiniz ki, sizi çok severiz. Ve bunun için de bütün gücünüzle tarım alanına yatırım yapmanızı, endüstri alanını bize bırakmanızı rica ederiz. Hani, dostlar arasında teklif mi olur, canım? Siz, ham maddeleri üretir bize satarsınız. Biz de onları şöyle bir cilâlar size yollarız. Şu ölümlü dünyada geçinip gideriz böylece . . .

Hiçbir yabancı uzman, hele politikacı yok ki, hiç değilse hatır için şuna benzer birkaç lâf etsin:

— Türkiye yavaş yavaş endüstrileşmektedir. Başta tekstil olmak üzere, birçok alanda, Orta Avrupa ile rahatça rekabet edebilecek işletmeler kurmuş olduğunuzu sevinerek gördük. Dış borçlardan kurtulabilmeniz, işsizlik sıkıntısını giderebilmeniz, kısaca ekonomik ve sosyal alanda ilerliyebilmeniz için endüstrileşmeğe bütün gücünüzle devam etmeniz şart . . .

Mubarekler, sözbirliği etmişçesine, hep aynı şeyleri söylüyorlar:

— Siz, endüstriyi bize bırakın, tarım alanına yatırım yapın!

Biz, gerçekten tarım alanına yatırım yapmak zorundayız. Yeraltı ve yerüstü ürünlerimizin istihraç ve istihsalinde daha fazla randıman almak için çağdaş tekniğin imkânlarından ve yeni bilimsel metotlardan faydalanmak mecburiyetindeyiz. Amma, bir yandan tarım alanında böyle bir ilerlemenin şartlarını hazırlamağa çalışırken, diğer yandan da, endüstrileşmekten asla vazgeçecek değiliz.

Türkiye bir tarım ülkesidir ve elbette entansif metotlarla bu alanda elde ettiği üretimi ve geliri artırmak mecburiyetindedir. Kaldı ki, bu alandan elde edilecek gelir endüstrileşmemizin de ana temelidir. Ama endüstri alanını tamamen yabancı dostlarımıza bırakıp bütün gücümüzle sırf tarım alanına yükleneceğimizi sanmak hem yanlış, hem de hatalıdır.

Kader birliği yapmak zorunda olan ülkeler, menfaatlerinin, dost ve ortaklarının menfaatleriyle sıkı sıkıya bağlı olduğunu artık öğrenmelidirler.

*

Tercüman' dan:

Turist sayısı artıyor

İmar Bakanımızın bildirdiğine göre, İsveçlilerle Hollândalılar bize ev yapıvereceklermiş.

Turizm Bakanımızın söylediğine göre, yine Avrupalı dostlarımız bize yol yapıvereceklermiş.

Yolumuzu onlar, evimizi onlar, fabrikamızı onlar yapıyor. Biz de turist gibi dolaşıp duruyoruz işte!

Aşk cephesinin silâhı: Saz

Geçim zorluklarından, ilgisizlikten, haklarını arıyacak bir dernekten bile yoksunluktan yakınan halk ozanlarımız — Âşıklar 5 Temmuzda Ankarada toplandılar. Sıvastan, Aşkaleden, Diyarbakırdan, Maraştan çoğu Âşıklar gelmişlerdi. İmam Dede, Ali İzzet, Aziz Üstün, Şinasi Koç, Nesimi Çimen, Hüseyin Çırakman, İhsani, Mahzuni, Mahrumi ve Kul Hasan gibi nice ünlü halk ozanlarımız bir aradaydı. Bunlar 5 Temmuzda Yapı-İş lokalinde bir basın toplantısı yaptılar. Ama bizde görülmemiş, sazlı, çalıp söylemeli bir basın toplantısı. Âşıklar sözün acısını sazın inlemesine karıştıra karıştıra, dertlerini hem ilgililere, hem de halk efkârına duyurmağa çalıştılar. Duyan duydu. Duymıyan yine duymadı.

Duyanlar, Âşıklarımızı Anadolu insanları kadar sevip sayanlardır. Halkımız Âşıkları hak diye en iyiyi, en doğruyu, en âdili arıyan, Anadolu insanının yanık sesini yansıtan ozanlar olarak tanır. Onlar iyinin, doğrunun, âdilin üstün olacağı bir düzene âşıktırlar. Sazları ve sözleri ile bu aşkı dile getirmek onların topluma hizmet uğraşısı olmuştur. Bu bakımdan, Anadolu insanını en iyi tanır, en iyi anlar ve anlatırlar. Onların âşıklığı gerçekler dışı olmadığı gibi, ozanlığı da salt ozanlık olsun diye yapmazlar. Şiirleri kişisel bir zevk uğraşısının ürünü değildir. Her biri halk dertleri, özlemleri, umutları ile yoğurulmuş koşmaları, bu dertleri giderme, bu özlemleri gerçekleştirme ülküsüne koşuktur. Bunlar buram buram yaşama aşkı kokar, insan sevgisi kokar.

Vaktiyle bir şeye kızan, kahreden Anadolu insanı silâhını alıp dağa çıktığı gibi, sazını kucaklayıp kahveye, köy odasına da koşardı. Sarı tele dokunup dokunup da söyliyen Âşığın birleştirdiği söz ile saz, onun kişisel ve toplumsal protesto aracıdır, savaş silâhıdır.

Düşük politikacılar, halka çok yakın olan, sevilen ve sayılan Âşıklarımızı da oy avcılığında sömürmek istediler. Bugün de hükümeti ortaklaşan partilerde aynı zihniyetin adamları az değildir. Ama sezgileri ve görgüleriyle yanılmıyan Âşıklar, hiç vermeden hep almayı gözeten bu zihniyet sahiplerine körü körüne âlet olmadılar ve olmuyorlar.

Ünü yurt dışına da yayılan, 36 bin köy gezen koca Âşık Ali İzzet Adanada sazı ile beraber inliyerek ,,Ağlasana, ne duruyon gözlerim .. Vatan garip, eller garip, ben garip ...“ koşmasını okuduğu zamanlar, mahut zihniyet

sahipleri onu tutsak etmişler, 17 gün hapsederek sorguya çekmişlerdi: „Söyle, vatan niye garip?“ Yani Âşığa da gerçekleri söyletmiyorlardı. Ondan da sadece „Padişahım çok yaşa“ demesini, paşalara-beylere övgüler okumasını istiyorlardı. Oysa insansız toprakları, topraksız insanlariyle, oturup gitmez dertleriyle, açlığı, yoksulluğu, işsizliği ile, çoğu mutsuz, azı mutlu ulusuyla içli dışlı ağaların pençesindeki bu vatan garipti ve gariptir. Ali İzzetler bugün de aynı koşmayı söylüyorlar. „Vatan niye garip?“ sorusuna da cevapları hazır:

„Yine sen tok, yine biz aç,
Yine fakir, yine muhtaç,
Bunca derde senin ilâç
Yetmiyor tabib, yetmiyor.“

Âşık

Reportaj:

Yaşasın Açlık Haftası

Ankara yakınında Yakup Abdal köyündeyiz. Açlara yardım etmeyi sevenlerden toplanan erzak, paketler halinde köylülere dağıtılıyor. Bir köylü kadın kendisine uzatılan kocaman paketi aldı. Yere bıraktı, kendisi de oturdu. Dikkatle açtı. İçinden selofan kâğıda sarılı bir başka paketi çıkarıp, karşısında duran şehir hanımına sıkılarak sordu:

„Bu nedir ki?“

Beriki birden anlamadı. Bense duymamazlıktan geldim. Köylü kadının hepsine aklı ermişti koca pakettekilerin: Sabuna, pirince, toz şekere, zeytinyağına, incire, üzüme, çaya . . . ama işte o sorduğuna yatmadı aklı. Bu selofan kâğıda sarılı nesne makarnaydı. Gel de bağırma: „Yaşasın Açlık Haftası, yahut . . . makarnası!“

Sonra beriki, şehirli kadın, makarnanın nasıl pişirileceğini anlatmağa koyuldu:

„Suyu iyice kaynat . . . Bunları içine at . . . yağı kızdır . . .“

Paketin içindeki makarnaya yadırgamayla bakan bir başkasına da, sevabına, ben anlatmağa başladım:

„Erişteyi nasıl pişirin anam? Bunu da öylecek pişiriver.“

„Anladım“ dedi. Yürüdü mutlu mutlu.

Şu satırları yazdığım aynı gün, adım gibi biliyorum, Yakub Abdal köyünde nice evde ocakların başında köylü kadınlar makarna paketlerini açıp, İtalyan usulü değil, dededen görme usulle makarna pişirdiler. Eh, makarna var, yağ var, yoğurt-sarmısak bulmak için de Dünya Açlık Haftasına gerek yok, öyleyse niçin makarna pişirip de yemesinler yani?

Sümüklerini çeken, titriyen, biraz ürkek, biraz meraklı, ama çok zayıf, mutsuz çocukların bakışları altında, Kadınlar Dayanışma Birliği Türkiye Milli Konseyi üyelerinin büyük bir çabayla mutlu yurttaşlardan topladıkları ,,aynî yardım" paketleri dağıtılması tamamlandı. Her biri yüz liralık yiyecek maddesi dolu olan bu paketler bumbuz hava altında ,,alenen" dağıtıldı ve ,,çok fakir", ,,muhtaç" yurttaşlar kolları bağlı olmıyarak bunları apaçık aldılar. Ve ben gereğini düşündüm: ,,Yaşasın Dünya Açlık Haftası!"

İş bitti. İçim daha buruk. Hepsine afiyet şeker olsun. Amma . . . Ah gözü kör olsun şu aç dünyanın! Böyle paket dağıtmakla biter mi açlık, yılda 260 bin insanımızı öldüren bu açlık biter mi ola? Bu gidişle bitmez.

F. O.

Şiir Köşesi

M. Cevdet

Uzay

Yetsin demir çağının beyliği
yeni bir gün başlıyor demek
yeryüzünde korkusuz yaşamak
iki milyar kişiye bir dünya
iki milyar kişiye iki milyar ekmek.

Nazım Hikmet

Stronsiom 90

Acayipleşti havalar:
Bir güneş, bir yağmur, bir kar
Atom bombası denemelerinden diyorlar.
Stronsiom 90 yağıyormuş
ota, süte, ete,
umuda, hürriyete,
kapısını çaldığımız büyük hasrete.
Kendi kendimizle yarışmadayız gülüm,
ya ölü yıldızlara hayatı götüreceğiz,
ya dünyamıza inecek ölüm.

İhsani: (Halk şairi)

Çaresiz

Vurulmuştu nefes nefes uyandı
Ölenlerden arta kalan tek candı
Çabaladı dizlerine dayandı
Kalktı, kalktı, kalktı, kalktı, çaresiz.

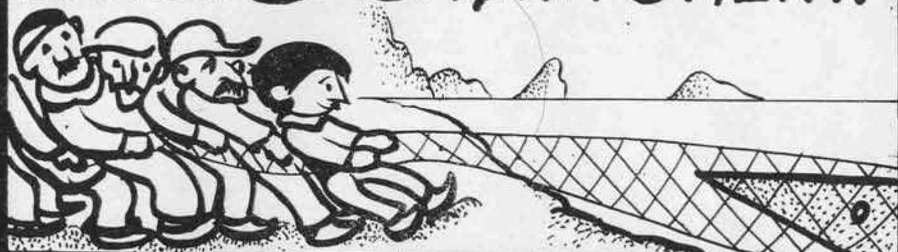
İmkân bulsa uçacaktı yurduna
Yem olmadan dağbaşının kurduna
Bir geleni varmış gibi ardına
Baktı, baktı, baktı, baktı, çaresiz.

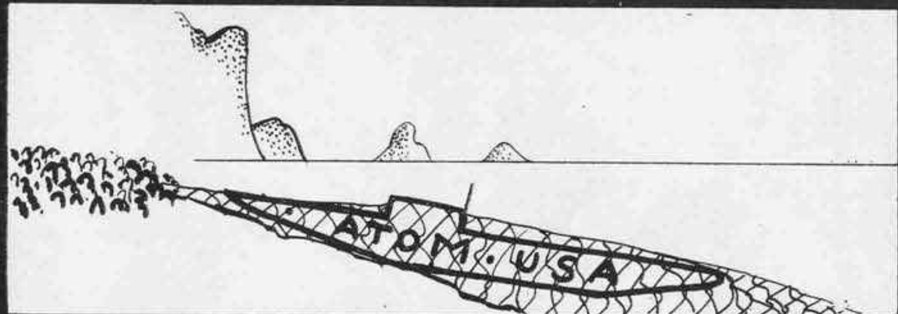
Çömeldim yanına kaldık tek teke
Mani söylüyordu can çeke çeke
Aldığı yaradan kan leke leke
Aktı, aktı, aktı, aktı, çaresiz.

Bırakmıştı elindeki işini
Yavrusunu yuvasını eşini
Varan azraile karşı, dişini
Sıktı, sıktı, sıktı, sıktı çaresiz.

Silâhların parladığı beher an
Çukur çukur yanıyordu kocahan
Böyle cinayetten insanlık çoktan
Bıktı, bıktı, bıktı, bıktı, çaresiz.

BU BALIK — BAŞKA BALIK.

ATOM. USA

ATOM. USA

SULARIMIZDA AMERİKAN
DENİZALTILARI
İSTEMİYORUZ

Fiyatı 50 kuruş